

УДК 374.01485.018

Ірина АНДРОЩУК,
кандидат педагогічних наук,
доцент, завідувач кафедри філософії, економіки
та менеджменту освіти Рівненського ОІППО

Ольга ВОРОН,
старший викладач кафедри філософії, економіки
та менеджменту освіти Рівненського ОІППО

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ КЕРІВНИКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ В УМОВАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

У статті розглянуто питання доцільності та актуальності формування інформаційної культури керівника загальноосвітнього навчального закладу в умовах післядипломної освіти. Рівень інформаційної культури багато в чому буде визначати ефективність діяльності адміністрації, а також те, наскільки керівники школи володіють методикою педагогічного аналізу. В умовах післядипломної педагогічної освіти відбувається формування керівника-управлінця, який володіє теоретичними та управлінськими знаннями, методиками і технологіями, особистісними компетентностями, цінностями, загальною та інформаційною культурою.

Ключові слова: інформаційна культура, керівник загальноосвітнього навчального закладу, післядипломна освіта.

В статье рассмотрен вопрос целесообразности и актуальности формирования информационной культуры руководителя общеобразовательного учебного заведения в условиях последипломного образования. Уровень информационной культуры будет определять эффективность деятельности администрации, а также то, насколько руководители школы владеют методикой педагогического анализа. В условиях последипломного педагогического образования происходит формирование руководителя-менеджера, имеющего теоретические и управленческие знания, владеющего методиками и технологиями, личностными компетентностями, ценностями, общей и информационной культурой.

Ключевые слова: информационная культура, руководитель общеобразовательного учебного заведения, последипломное образование.

In the article the question of expediency and actuality of forming of informative culture of leader of general educational establishment is considered in the conditions of poslediplomno education. The level of informative culture will determine efficiency of activity of administration in a great deal, that as far as the leaders of school own methodology of pedagogical

analysis. In the conditions of poslediplomno pedagogical education there is forming of leader of general educational establishment, that owns theoretical and administrative knowledge, methodologies and technologies, personality to the competence, by values, general and informative culture.

Key words: informative culture, leader of general educational establishment, poslediplomnoe education.

Актуальність теми дослідження. Інформаційне середовище сьогодні вимагає від керівника загальноосвітнього навчального закладу нових компетентностей, особливого стилю мислення, що забезпечує необхідну соціальну адаптацію до змін і гарантує гідне місце в освітньому просторі.

Розвиток українського суспільства в сучасних умовах безпосередньо пов'язаний із підвищенням ефективності системи освіти, зокрема післядипломної. Державна політика в галузі післядипломної освіти здійснюється відповідно до світових тенденцій розвитку освіти впродовж усього життя.

У Положенні про систему післядипломної освіти визначено такі завдання:

- постійно підвищувати інтелектуальний і кваліфікаційний потенціал освітянина відповідно до вимог суспільства;
- виступати засобом здійснення моніторингу якості освіти;
- впливати на формування сучасного світогляду, прищеплювати навички суспільної діяльності;
- забезпечувати інноваційну спрямованість освітніх установ відповідно до методологічних і технологічних умов підготовки вчителів і керівників навчальних закладів.

Посилення ролі інформаційної культури в структурі діяльності сучасного менеджера освіти визначається наступними чинниками: різким збільшенням обсягів інформації, обумовлених прискореними темпами розвитку науково-технічного прогресу; неминучим розсіюванням інформації, викликаним диференціацією та інтеграцією сучасної науки; швидким старінням знань у зв'язку зі зміною

наукових та соціальних парадигм. Для якісного формування інформаційної культури особистості необхідна доступність до сучасних ресурсів оновлення самої інформації.

Зважаючи на викладене вище, **метою даної статті** є обґрунтування необхідності формування інформаційної культури керівника загальноосвітнього навчального закладу в умовах післядипломної освіти.

Виклад основного матеріалу. Інформаційна діяльність керівника загальноосвітнього навчального закладу включає такі основні процеси: збір інформації, її переробку, зберігання та інформаційне обслуговування. Культурний критерій інформаційного суспільства полягає в культурній цінності інформації, що передбачає утвердження інформаційних цінностей в інтересах розвитку як окремого індивіда, так і всього суспільства.

Стрімкий розвиток інформаційних технологій та пов'язане з ним лавиноподібне зростання обсягів інформації, такий собі «інформаційний вибух», призвів до інформаційної кризи: суперечність між швидким зростанням обсягів потоків інформації та обмеженими можливостями людини. Багатьма науковцями (Г. Воробйовим, Б. Семеновкер, Н. Зинов'євою, А. Атаян, Л. Глуховою, Ю. Брановським, Ю. Куликовим, І. Овчинніковою, С. Каракозовим та ін.) досліджується термін «інформаційна культура». Так, Н. Гендіна, чия багаторічна робота взята за основу програми ЮНЕСКО «Інформація для всіх», вважає, що «інформаційна культура особистості – один із складників загальної культури людини; сукупність інформаційного світогляду та системи знань і вмінь, що забезпечують цілеспрямовану самостійну діяльність для оптимального задоволення індивідуальних інформаційних потреб із використанням як традиційних, так і нових інформаційних технологій, є найважливішим чинником успішної професійної і непрофесійної діяльності, а також соціальної захищеності особистості в інформаційному суспільстві» [4].

До числа найбільш важливих проблем дослідження інформаційної культури можна віднести наступні:

- 1) формування тезауруса – системи інформаційних понять, які забезпечують загальне і спеціальне орієнтування особистості в навколишньому інформаційному середовищі;
- 2) уміння здійснювати інформаційну діяльність, тобто формувати свої інформаційні потреби і запити, володіти стратегіями й алгоритмами оптимізованого інформаційного пошуку та аналізу інформаційних джерел, згортати і розгортати інформацію, вступати в різноманітні інформаційні контакти;
- 3) підготовленість особистості до ефективного використання будь-яких (традиційних і комп'ютерних) джерел інформації;
- 4) розумне регулювання інформаційної поведінки людини у світлі вироблених суспільством моральних і правових норм;
- 5) реалізація індивідуальних особливостей особистості в її інформаційній діяльності.

Інформаційна культура може виконувати наступні функції: регулятивну, оскільки здійснює вирішальний вплив на всю діяльність, включаючи інформаційну; пізнавальну, адже безпосередньо пов'язана з дослідницькою діяльністю суб'єкта та

його навчанням; комунікативну, оскільки є невід'ємним елементом взаємозв'язку людей; виховну, тому, що активно бере участь в освоєнні людиною всієї культури, оволодінні всіма накопиченими людством багатствами, формуванні його поведінки. Потрібно, передусім, вийти на той інформаційно-культурний рівень менеджменту, який допоможе фахово проаналізувати стан справ, поєднати минулий досвід і справжні ринкові вимоги, а головне – розробити адекватну модель наступності «Школа – ВНЗ – Підприємство», щоб учорашні школярі не потрапляли в іншу систему навчання (згідно з Болонським процесом), а молодих фахівців не очікував значний розрив між теорією і практикою на виробництві.

Проаналізувавши сучасну теорію з порушеного питання, можна виділити наступні напрямки вирішення даної проблеми.

Першим кроком досягнення якісно нового інформаційного рівня керівника можна назвати поступовий перехід освітнього менеджменту від стереотипної економічної моделі до сучасної партиципативної, а саме: для досягнення поставлених цілей мають бути осмислені комунікації, спрямовані на адекватні конструктивні пропозиції з прогнозованим корисним результатом. При цьому варто відзначити особливу роль інформаційної культури стосовно навчального процесу, адже в умовах інформаційної свободи неможливо розвивати творчий потенціал майбутньої особистості, перебуваючи в рамках старих управлінських стереотипів.

Наступний крок – визначення форм і методів роботи освітньої установи і навчального процесу, які враховують сучасний інформаційний рівень його учасників. Передбачається повний збір інформації за допомогою мобілізації тих знань і уявлень про проблеми навчального закладу, які є в колективі, з їх подальшим уточненням і винесенням на різні рівні обговорення [5].

Рівень інформаційної культури багато в чому буде визначати ефективність діяльності адміністрації, те, наскільки керівники школи володіють методикою педагогічного аналізу, як глибоко вони можуть дослідити встановлені факти, виявити найбільш характерні залежності. Несвоєчасно або непрофесійно проведений аналіз діяльності директора школи на етапі вироблення мети й формування завдань призводить до неконкретності, розпливчастості, а інколи – й до необґрунтованості прийнятих рішень.

Ефективність управління сучасним загальноосвітнім навчальним закладом, поряд із рівнем інформаційної культури, також залежить від багатьох чинників. Джеральд Браун, науковець із Каліфорнії, зауважив: «Інформаційна культура – це технологія навчання. Вона складається з уміння людини усвідомити особисту потребу в інформації для вирішення тієї чи іншої проблеми, довести, що отримані знання вплинули на її особисті позиції та поведінку і в кінцевому підсумку прийти до розуміння, що використання навичок інформаційної грамотності в процесі вирішення проблеми чи навчального завдання можна поширити на всі сфери життя людини. Це інструмент для перетворення індивідів в активних членів суспільства».

Проблема формування інформаційної культури керівника загальноосвітнього навчального закладу є сьогодні однією з найважливіших проблем вищої

школи. Її вирішення в галузі професійної підготовки, а також підвищення кваліфікації педагогів нині активно обговорююся. Формування інформаційної культури керівника загальноосвітнього навчального закладу повинно передбачати використання проектно-рефлексивного підходу, який відображає такі напрями:

1. Розвиток інформаційної культури керівника загальноосвітнього навчального закладу можливою лише в діяльності, що вимагає від нього інтеграції його комп'ютерної компетентності з педагогічною компетентністю.

2. Не всяка діяльність може сприяти розвитку інформаційної культури керівника загальноосвітнього навчального закладу. До діяльності, що наділена такою можливістю, ми відносимо проектну діяльність, яка виконується із застосуванням інформаційних технологій. Результатом такої діяльності виступає, з одного боку, авторське вирішення певного управлінського завдання, а з іншого – результат проектною діяльністю полягає в підвищенні якості всього освітнього процесу, в розвитку інформаційної культури педагогів та учнів, самого керівника загальноосвітнього навчального закладу.

3. Формування ІК вимагає розвитку рефлексивних процесів, які виступають системоутворюючим чинником розвитку психологічного, діяльнісного та інформаційного компонентів ІК, впливаючи на здатність керівника загальноосвітнього навчального закладу інтегрувати названі аспекти у своїй професійній діяльності.

Мотиваційна готовність, сприйнятливість до педагогічних інновацій є важливою якістю керівника загальноосвітнього навчального закладу, оскільки лише адекватна цілям мотивація забезпечує його ефективну управлінську діяльність і розвиток інформаційної культури.

Інформація (від лат. *informatio* – роз'яснення, викладення, обізнаність) – одне із найбільш загальних понять науки, що означає декілька відомостей, сукупність певних даних, знань тощо.

Феномен інформації необхідно розглядати як фундаментальну філософську категорію, яка завжди пов'язана з важливими філософськими питаннями: співвідношенням буття, мислення і мови; комунікаціями в людському співтоваристві; віртуальної реальності, комп'ютерної техніки та Інтернету.

З огляду на вищезазначене, шляхами розвитку інформаційної культури керівника загальноосвітнього навчального закладу в умовах післядипломної освіти є:

1. Спеціальна освіта – курси підвищення кваліфікації.
2. Самоосвіта.
3. Обмін досвідом, спілкування з колегами.
4. Науково-методичне забезпечення.
5. Участь у семінарах, вебінарах, конференціях.
6. Участь у творчих групах і лабораторіях, коучингах, майстер-класах, семінарах, очно-дистанційних курсах; сертифікатні програми різних освітніх напрямків.
7. Педагогічна практика для керівників загальноосвітніх навчальних закладів у системі післядипломної освіти.

Реалізація поставлених перед післядипломною освітою завдань здійснюється через використання

бази наукових досліджень і створення методичних рекомендацій щодо формування інформаційної культури педагогів та керівників ЗНЗ. Система післядипломної освіти починає функціонувати в умовах формування єдиного світового інформаційного освітнього простору, в загальних модернізаційних процесах якого освітні інновації як один з найважливіших чинників глобального розвитку займають важливе місце. Саме тому одне з пріоритетних місць у роботі зі слухачами курсів підвищення кваліфікації на кафедрі філософії, економіки та менеджменту освіти Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти посідає організація і проведення управлінсько-педагогічної практики.

Сучасна освіта має інноваційний характер, тому нині в полі зору науковців і педагогів перебуває питання інновацій в освіті та їх співвідношення з традиційними стратегіями навчання. Актуальною на сьогодні в аспекті розв'язання є проблема формування інформаційної культури всіх учасників освітнього процесу. Керівники загальноосвітніх навчальних закладів області в рамках управлінсько-педагогічної практики взяли участь в семінарі-практикумі на базі Здолбувської гімназії. Творча група (Ю. І. Михалко, О. І. Галик, Р. Й. Чандик, Л. Г. Піддубій, М. Р. Кушнірук) на чолі з директором гімназії І. Г. Гнатюком розробляє алгоритм перетворення педагогічної ідеї в педагогічну технологію. Гостей цікавили фактори пошуку та успішного використання програмного забезпечення, хмарних сервісів, зокрема «Рейтинг» «NET-школа», «NET-місто», «Аналіз уроку», «Moodle» та ін., питання доступу в ході роботи з інформацією. У підсумку учасники заходу підкреслили важливість здійснення інноваційної інформаційної діяльності. Зокрема, позитивним є те, що скорочується час, який витрачається на такі види роботи: учнями – на засвоєння теоретичних знань, практичних умінь і навичок; педагогічними працівниками – на виконання основних функцій, операцій і дій; адміністрацією школи – на виконання управлінських функцій, операцій і дій. Особливий акцент у зазначеній освітній установі зосереджено на формуванні єдиного інформаційного освітнього простору, оскільки це допомагає вирішити ряд завдань: формування комфортних умов для розвитку компетентностей дитини, її повноцінного інтелектуального, творчого, морального та фізичного розвитку; досягнення оптимального рівня здійснення самоосвіти з метою розвитку особистості педагога шляхом впровадження інновацій; створення віртуальних класів, лабораторій, розвитку комп'ютерно орієнтованого освітнього середовища з можливістю реалізації інклюзивної та дистанційної освіти; забезпечення максимальної мобілізації ресурсів учасниками освітнього простору [1].

Післядипломна освіта є основою розвитку інформаційної культури керівника загальноосвітнього навчального закладу. Відповідний рівень професійної управлінської спрямованості керівника ЗНЗ може бути досягнутий у системі післядипломного підвищення кваліфікації через змістовно-цільову і структурно-організаційну реалізацію функцій інститутів післядипломної педагогічної освіти.

Отже, незаперечним є те, що в умовах післядипломної педагогічної освіти відбувається формування керівника-управлінця, який володіє теоретичними та управлінськими знаннями,

методиками і технологіями, особистісними компетентностями, цінностями, загальною та інформаційною культурою. Це особливо важливо враховувати в умовах створення нових інформаційних технологій, переходу суспільства до постіндустріальної стадії розвитку, забезпечення неперервної освіти, складовою якої виступає післядипломна освіта керівних кадрів загальноосвітніх навчальних закладів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ворон О. Г. Від педагогічної ідеї до педагогічної технології [Електронний ресурс] / О. Г. Ворон. – Режим доступу : zdosvita.at.ua/news/vid_pedagogichnoji_ideji_do_pedagogichnoji_tekhnologii/2014-06-25-1534.

2. Гендина Н. И. Информационная культура личности: диагностика, технология формирования [Текст] : учебно-метод. пособие / Н. И. Гендина, Н. И. Колкова, Г. А. Стародубова. – Кемерово :

Кемеровская гос. академия культуры и искусств, 1999. – Ч. 1. – 143 с.

3. Гендина Н. И. Информационная культура личности: диагностика, технология формирования [Текст] : учебно-метод. пособие / Н. И. Гендина, Н. И. Колкова, И. Л. Скипор. – Кемерово : Кемеровская гос. академия культуры и искусств, 1999. – Ч. 2. – 146 с.

4. Гендина Н. И. Формирование информационной культуры личности в библиотеках и образовательных учреждениях [Текст] : учебно-метод. пособие / Н. И. Гендина, Н. И. Колкова, Г. А. Стародубова, И. Л. Скипор. – Изд. 2-е, перераб. – М. : Школьная б-ка, 2003. – 296 с.

5. Пономарчук В. В. Інформаційна культура як необхідний компонент ефективного менеджменту / В. В. Пономарчук // Школа : інформ.-метод. журн. – 2011. – № 10. – С. 5–9.

Дата надходження до редакції: 26.04.2016 р.

СУЧАСНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ

УДК 37.02: 371.3

Лілія ВАСИЛЬЧЕНКО,

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри дидактики та методик навчання
природничо-математичних дисциплін
Запорізького ОШПО

Ірина ЛАПШИНА,

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри менеджменту освіти та психології
Запорізького ОШПО

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ВИБІР УЧИТЕЛЯМИ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

У статті аналізуються результати дослідження факторів впливу на вибір учителями технологій навчання в освітньому процесі.

Ключові слова: технології навчання, технологічний підхід, фактори впливу.

В статті аналізуються фактори, впливаючі на вибір учителями образовательных технологий, используемых в учебном процессе.

Ключевые слова: технологии обучения, технологический подход, факторы влияния.

This article analyzes the results of the study factors influencing the choice of technology education teachers in the educational process.

Key words: technology training, technological approach, influence.

Постановка проблеми. Прийняття Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року обумовлює необхідність змін, спрямованих на підвищення якості та конкурентоспроможності освіти в нових економічних і соціокультурних умовах, прискорення інтеграції вітчизняної системи підготовки педагогів у міжнародний освітній простір.

Фундаментальна природничо-математична освіта є одним з основних факторів розвитку особистості, що потребує оновлення її змісту з урахуванням суспільних запитів, потреб інноваційного розвитку науки та виробництва, впровадження сучасних методів навчання, поліпшення якості підготовки та видання навчально-методичної літератури, вдосконалення механізмів оцінювання результатів навчальної діяльності.